

EDİRNE

Turizm Tanıtım ve Geliştirme Yol Haritası

12 Ağustos 2022

Edirne

Turizm Tanıtım ve Geliştirme Yol Haritası

12 Ağustos 2022

Katkıda Bulunanlar:

Prof. Dr. Bilgehan Gülcan

Doç. Dr. Halil Burak Sakal

Sosyal ve Stratejik Çalışmalar Uygulama ve Araştırma Merkezi katkılarıyla hazırlanmıştır.

Kapadokya Üniversitesi

50420 Mustafapaşa Ürgüp Nevşehir

İçerik

GİRİŞ	1
1. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK ÇABALARINI ARTIRMA	3
2. REKABET GÜCÜNÜ ARTIRMA	5
3. TANITIM ÇABALARINDA BÜTÜNLEŞİK YAKLAŞIMI BENİMSEME	6
4. TURİST GÜVENLİĞİNİ ARTIRMA	7
5. ULAŞILABİLİRLİK İMKÂN VE NİTELİĞİNİ ARTIRMA	7
6. NİTELİKLİ İŞGÜCÜ GELİŞTİRME VE İMKÂNLARINI ARTIRMA	8
7. DİJİTALLEŞME VE AKILLI TURİZM UYGULAMALARININ KULLANIMI	9
8. SINIR KAPILARINDAN GEÇİŞLERİ KENTE YÖNLENDİRME VE GECELEME ARTIŞI SAĞLAMA	10
9. ULUSLARARASI MARKA FESTİVALLER ŞEHİRİ OLMA	11
10. GASTRONOMİ TURİZMİNDE ULUSLARARASI KENT MARKASI YARATMA	12
11. GECE HAYATINI ZENGİNLEŞTİRME VE ROMAN GECELERİ	13
12. KIRSALDA EKO VE AGRO TURİZMİ GELİŞTİRME	13
13. PAYİTAHT EDİRNE: OSMANLI BAŞKENTİ MARKASINI KONUMLAMA	15
14. BİSİKLET TURİZMİNİ GÜÇLENDİRME VE GELİŞTİRME	15
15. HEDİYELİK EŞYA ENVANTERİNİ GELİŞTİRME	16
16. KÜLTÜR VE İNANÇ TURİZMİNE ODAKLANMA	17
17. KENT PEYZAJINI DÜZENLEME VE REKREATİF ALANLARI ARTIRMA	18
18. TANITIM VE GELİŞTİRMEDE ETKİLİ TURİZM YÖNETİMİ OLUŞTURMA	18
19. EDİRNE DESTİNASYON MARKASI GELİŞTİRME	19

GİRİŞ

Turizm endüstrisi özellikle son 30 yıl içinde dünyada çok sayıda ülkenin ekonomik kalkınmasında lokomotif görevi görmektedir. 2020 yılının ilk aylarındaki Covid-19 küresel salgın dönemi istisna olmak üzere, yıllar içinde sürekli ve hızlı bir yükseliş grafiği gösteren küresel turizm sektörü, uzun yıllar ortalamaları dikkate alındığında küresel çapta her 10 kişiden birisine iş imkânı yaratmaktadır. Birçok ülke için hayati önemdeki turizm, 2019 yılında küresel ticaretin %7'sini oluşturmuştur. Turizm ayrıca makro ölçüde sağladığı döviz girdisinin çarpan etkisi ile millî gelire, yatırımlar ve ödemeler dengesine katkısının yanında, özellikle hizmet, imalat ve tarım sanayiinde istihdam yaratma gibi özellikleri ile de toplumların/ülkelerin refah ve gelişmesine doğrudan ve dolaylı etki eden oldukça önemli bir role sahiptir.

Turizm, ekonomiye olan katkısı dışında, ülkelerin sahip oldukları doğal, kültürel, tarihî kaynaklarının değerlendirilmesi ve bu kaynakların sürdürülebilirliğini sağlamaya destek vermesi, kentsel ve kırsal kalkınmaya olan katkısı ile yaşam kalitesinin artması ve dünya insanların birbirlerini daha iyi anlayıp tanınması sayesinde uluslararası barışa destek olması gibi birçok sosyal, kültürel, ekolojik başlıkta da ayrıca önemli mikro ve makro etkilere sahiptir. Turizmin sayılan tüm bu etkileri, ülkelerin turizmi her geçen yıl daha fazla önemsemesine neden olmaktadır.

Türkiye dünya turizminde uzun süredir etkili ülke konumunu sürdürmektedir. Ülkenin turizm gelirlerinin GSMH içindeki payı, 2019'da elde edilen 51,7 milyon ziyaretçi sayısı ve 34,5 milyar dolar gelir ile %4.6 oranına yükselme başarısı göstermiş, bu performansı ile Türkiye, dünya turizm sıralamasında turist sayısında 6. ve gelirden de 14. sıraya yerleşmiştir. Covid-19 küresel salgın sürecinde tüm dünya ülkeleri gibi Türkiye'nin turizm göstergelerinde de dramatik düşüşler yaşanmış, ancak alınan hızlı kararlar, "güvenli turizm sertifikası" gibi etkili uygulamalar ve salgın sürecinde TGA aracılığıyla gerçekleştirilen "etkili tanıtım" çabaları gibi hamlelerle rakiplerine göre Türkiye daha az kayıplar yaşamış ve daha hızlı toparlanma yaşamıştır.

Bir destinasyonun turistik cazibesini koruyarak turizm gelirlerini sürdürebilmesi ve artırabilmesi turizm ürününü sunmadaki rekabetçi gücüne bağlıdır. Kısa bir zaman öncesine kadar, gelen ziyaretçi sayısı, gelir, yatak kapasitesi, lüks otellerin sayısı gibi nicel verilere göre ölçülen turizmdeki rekabet gücü, özellikle Covid-19 küresel salgınının da etkisi ile günümüzde yerine konamayacak doğal, beşeri ve kültürel kaynakların sürdürülebilir yönetimi ve risklere karşı dayanıklılığı ile ölçülmektedir. Buradan hareketle, *Edirne Turizm Tanıtım ve Geliştirme Yol Haritası* kapsamındaki tüm başlıklarda, sürdürülebilirlik ve dayanıklılık kavramları ilke ve yaklaşım olarak benimsenmiş, ayrıca "Sürdürülebilirlik Çabalarını Artırma" başlığıyla konu özel ve müstakil olarak da ele alınmıştır.

Bulgaristan ve Yunanistan'a komşu olması ile Türkiye'nin Batı'ya açılan kapısı olan Edirne, Türkiye'de turizm potansiyeli en güçlü destinasyonlardan biri durumundadır. Kent her iki ülkeyle olan dört adet sınır kapısından olan girişler ile Türkiye'nin en fazla sınır ötesi ziyaretçi alan beş kenti içindedir. Diğer taraftan kente yönelik ziyaretçi talebinin baskın biçimde alışveriş odaklı ve transit yolcu olarak günübirlikçi karakterde olması, kentteki otellerin doluluk oranı ve ortalama kalış süreleri itibarıyla Türkiye ortalamasının atında kalmasını beraberinde getirmektedir. *Edirne Turizm Tanıtım ve Geliştirme Yol Haritası* kapsamındaki başlıklar, kentin turizmine ait bu dayanıklılık sorununun giderilmesine yardımcı olmayı amaçlamaktadır. Bu sorunun çözümü için en önemli enstrümanlar ise, kentin özellikle kadim tarihinin yansımaları olan ve kimisi turizmin hizmetine sunulmuş ancak kimisi ise henüz etkili turizm ürünü hâline gelememiş benzersiz kültürel mirası, bakir doğal kaynakları ve gelişmiş tarım faaliyetleri gibi farklı başlıklardaki diğer çeşitli kaynaklarıdır.

Üç kıtada hâkin olan Osmanlı Devleti'ne 92 yıl başkentlik yapmış olmasıyla bir taraftan özellikle Osmanlı kültür mirası için ulusal ve uluslararası alanda benzersiz envantere sahip olan kent, diğer taraftan başta Dolmenler gibi tarih öncesi mirasın benzersiz örneklerini de barındırmaktadır. Paleolitik dönemden itibaren farklı kültürlerin yerleşimine konu olan kent, birçok farklı kültüre bugün de huzur ortamında ev sahipliği yapmaktadır. Tüm bu farklı kültürlerin günümüze kadar gelmiş zengin somut ve somut olmayan miras birikimi, kentin turizmde en önemli ürün kaynağı ve/veya ürün zenginleştirme potansiyeli durumundadır. Kent hâlihazırda UNESCO Dünya Mirası etiketli Edirne Selimiye Camii ve Külliyesi'ne ev sahipliği yapmanın yanında, ayrıca yine UNESCO İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsilî Listesi'nde yer alan Geleneksel Çini Sanatı, Kırkpınar Yağlı Güreş Festivali, Bahar Bayramı Hıdırellez, Türk Kahvesi ve Geleneği ve Ebru: Türk Kâğıt Süsleme Sanatı gibi başlıkların da deneyimlendiği bir yerdir.

Bunlardan başka Ulusal SOKÜM Envanteri Listesi'ndeki farklı kategorilerdeki Ebru Sanatı, Edirne Çinisi, Edirnekari Sanatı, Kat'ı Sanatı, Talkacılık, Kispetçilik, Edirne Folklorik Bebekleri, Aynalı Süpürge, Kırkyama, Sünnet Yatağı Süsleme, Yağmur Duası, Bocuk Gecesi Kutlamaları, Geleneksel Atbaba Şenlikleri, Cambazhane/Körmük Geleneği, Misk Sabunu başlıkları da Edirne'ye kayıtlı olarak yine kültür turizminde önemli deneyimsel ürün kaynakları durumundadır. Kentin ayrıca dokuz tanesi gastronomi başlığında olmak üzere 10 adet coğrafi etiketli ürünü, kültürel zenginliğinin diğer göstergesidir. Tüm bu varlıklar, deneyimsel turizm için önemli zenginlik kaynağı olmakla birlikte, aynı zamanda hem ilin turizm ürününü zenginleştirici hem de özgün karakterli hediyelik eşyaların ortaya konabilmesi için fırsat kaynakları durumundadır.

Keşan ve Enez ilçeleri ile aynı zamanda bir sahil şehri olan Edirne, bir taraftan deniz turizmi başta olmak üzere, gelişmiş tarım endüstrisi ile de eko ve agro turizmin gelişmesi için de ciddi fırsatlara sahiptir. İlin farklı doğal cazibeleri, bu doğal cazibelere uygun farklı turizm türlerinin gelişmesine fırsat vermektedir. Bu durum, ziyaretçi gelişlerinin yılın tüm aylarına ve ilin farklı bölgelerine dengeli biçimde dağılmasını ve bu sayede turizmden elde edilen gelirin ve yerel halkın refahının artmasını sağlama potansiyeline sahiptir. Diğer taraftan bu durum, ildeki turizm yönetiminin tüm alt bölgeler dikkate alınarak yapılmasını ve çevresel, sosyal ve ekonomik sürdürülebilirliğin hassas biçimde ayarlanmasını da zorunlu kılmaktadır.

Hâlihazırda Edirne'nin, yerli ve yabancı ziyaretçi sayısı ve elde edilen gelir başta olmak üzere Türkiye turizmine olan katkısının, ilin potansiyeli ile karşılaştırıldığında yeterli olmadığı kabul edilmektedir. *Edirne Turizm Tanıtım ve Geliştirme Yol Haritası*, kültür turizmin yanında sahip olduğu kaynaklarla aynı zamanda inanç, deniz, etkinlik/festival, gastronomi, eko ve agro turizm gibi diğer turizm türlerinde de Türkiye turizmde marka değeri yaratma potansiyeli yüksek illerden biri olan Edirne için, özet biçimde ve odaklı bir yaklaşım ile hazırlanmıştır. *Edirne Turizm Tanıtım ve Geliştirme Yol Haritası* aynı zamanda, Covid-19 salgın sürecinde ortaya çıkan yeni turizm eğilimlerini dikkate alarak 2021 yılında güncellenen *Türkiye Turizm Ana Planı* kapsamında ortaya konan amaç ve hedeflerle uyumlu biçimde hazırlanmış, Halkalı-Kapıkule hızlı tren hattı ve 1915 Çanakkale Köprüsü ve Otoyol Projesi gibi gelecekteki turizm hareketliliğini ciddi biçimde etkileyebilecek projeleri dikkate alan ve Edirne'nin turizmde geleceğini inşa edecek yapı taşları niteliğindeki başlıkları ortaya koymayı amaç edinmiştir.

Bu kapsamda *Edirne Turizm Tanıtım ve Geliştirme Yol Haritası*, ilin destinasyon yönetim sorumluluğunu üstlenmiş olan Edirne İl Tanıtım ve Geliştirme Kurulu için, sürdürülebilir ve gelir etkisi yüksek turizm gelişimi için oluşturulan başlıklarla bir rehber niteliği taşımaktadır.

1. Sürdürülebilirlik Çabalarını Artırma

Edirne Turizm Tanıtım ve Geliştirme Yol Haritası kapsamındaki tüm başlıklar, sürdürülebilir turizm anlayışına uygun ve bu kapsamdaki ilke ve uygulamalarla uyumlu biçimde hazırlanmıştır. Turizmde sürdürülebilirlik anlayışı, destinasyondaki çevresel, sosyal ve ekonomik cepheleri azami ölçüde dikkate almaktadır. Buna uyumlu olarak *Edirne Turizm Tanıtım ve Geliştirme Yol Haritası*, Edirne turizminin gelişiminde;

- a. Turizmin doğal çevre üzerindeki faydasını artırmayı ve negatif etkilerini azaltmayı,
- b. Turizmin kültürel miras üzerindeki faydasını artırmayı ve negatif etkilerini azaltmayı,
- c. Turizmin yerel halkın sosyal ve ekonomik yaşamı üzerindeki faydasını artırmayı ve negatif etkilerini azaltmayı,
- d. Etkili sürdürülebilir turizm yönetimi geliştirmeyi benimsemektir.

Hâlihazırda Edirne turizminin başlıca arz kaynakları, destinasyondaki sürdürülebilir turizmin gelişmesi için yüksek hassasiyet gerektirmekte, bu durum bir taraftan sürdürülebilir anlayışla yürütülen turizmin gelişimi için rekabetçi üstünlük potansiyeli sergilerken, diğer taraftan geleneksel turizm yönetimi anlayışı dışında yeni karar ve uygulamaları da zorunlu kılmaktadır.

İlin doğal ve kültürel varlık zenginliğine ek olarak, turizmle entegre edilebilir tarımsal üretim faaliyeti ve arzı, uzun dönemli ve sürdürülebilir turizm gelişimi için önemli bir fırsat durumundadır. Destinasyonda farklı turizm etkinliklerinin sürdürülebilir biçimde yürütülmesi için, bu güç unsurlarının etkili kullanımı ve var olan fırsatların da güç unsuruna dönüşebilmesi gerekmektedir. Bunun için Edirne turizmindeki tüm paydaşlarda sürdürülebilir turizm anlayışının yaygın ve yüksek bir bilinç düzeyine ulaşmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Edirne destinasyonunun sürdürülebilir turizmdeki önemli bir hedefi, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, TGA (Türkiye Turizm Tanıtım ve Geliştirme Ajansı) ve GSTC (*Global Sustainable Tourism Council*) iş birliği içinde yürütülen ulusal sürdürülebilir turizm standartları geliştirme çalışmaları ile uyumlu şekilde, konaklama sektörü (TR-I) ve destinasyon (TR-D) kriterlerinin benimsenerek Türkiye’de örnek destinasyon olmaktır. Bu kapsamda TGA ve GSTC iş birliği çıktılarının Edirne destinasyonunun tüm turizm paydaşlarına (otel, seyahat acentesi, tur operatörleri ve destinasyon yönetimi) ivedilikle aktarılarak gerçekçi hedefler doğrultusunda aksiyon planının ortaya konması gerekmektedir.

Destinasyonda gerçekleştirilecek sürdürülebilir turizm politikaları çerçevesinde, çevresel, kültürel, ekonomik ve sosyal sürdürülebilirliğin sağlanması gerekmektedir. Bu geniş kapsam içinde biyolojik çeşitlilik, su, enerji, atıklar; somut ve somut olmayan kültürel kaynaklar, turizmin ekonomik etkilerinden yerelin daha fazla katkı alması ve turizm hareketliliğinin yerel yaşam kalitesini artırması gibi birçok başlık dikkate alınmalıdır. Böylece bölgedeki turizm etkinlikleri kapsamında tüketime sunulan gastronomi ve bir kısmı hediyeleşilebilir eşya olarak da kullanılabilen kültürel ürünlerin yerel karakterli olması, turizmde kadın istihdamının desteklenmesi ve yerel tarım faaliyetleri ile turizmin entegrasyonunun sağlanması ve ilin bazıları coğrafi etiketli gastronomi ve el sanatları ürünlerine odaklanması gerekmektedir. Bu odaklanma ile alınan sonuçlar, hem söz konusu ürün ve hizmetlerin hem de destinasyonun ulusal ve uluslararası markalaşmasını destekleyebilecektir. Bu kapsamda, ilin turizmle entegre edilecek tarımsal faaliyetlerinin, henüz turizme yeteri kadar açılmamış bölgelerindeki turizm etkinliklerinin ve girişimlerinin, turist rekreasyon hizmetlerinin, geleneksel el sanatları ve ören yerleri gibi ildeki somut ve somut olmayan kültür unsurlarının turizm amaçlı geliştirilmesi ve yönetimi için mikro ve makro projeler ortaya konmasına hız verilmelidir. Bu kapsamda destinasyondaki eğitim kurumları, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları arasında etkili sinerji yaratılmalıdır.

Destinasyondaki kimisi proje kapsamındaki geliştirme etkinliklerinin ve kimisi ise halihazırda yürütülen turizm faaliyetlerinin sürdürülebilirlik bakış açısıyla izlenmesi ve belgelendirilmesi de özel bir anlam taşımaktadır. Bu belgelendirmeler kısa filmler, belgeseller, sunumlar gibi dijital ortamlarda kullanılmaya uygun biçimde yapılmalıdır. Böylece destinasyon için diğer bir hedef, Edirne'nin sürdürülebilir turizm ile ilgili dijital varlığını geliştirmesi ve dijital platformlarda söz konusu varlığının daha etkili tanıtımıdır.

Sürdürülebilir turizm bağlamında *Edirne Turizm Tanıtım ve Geliştirme Yol Haritası* rehberliğinde destinasyonda gerçekleştirilecek turizm etkinliklerinin, başta Edirne Merkez olmak üzere aşırı turizm (*overtourism*) neden olarak ziyaretçi ve yerel halkın turizmden elde edeceği memnuniyeti azaltabilme ihtimalinin de göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Diğer taraftan, Türkiye'nin de taraf olduğu uluslararası anlaşma kararlarına uygun olarak, destinasyonda yoğun ve yaygın olarak gerçekleştirilen başta Saros bölgesindeki taş ocakları olmak üzere açık madencilik faaliyetleri, hassas alanlarda ikinci konut biçimindeki yapılaşmalar, kontrolsüz tarım faaliyetleri ve hava, su ve toprak kirliliğine yol açan, yerleşim düzenini değiştiren, doğaya zarar veren, halk ve turist sağlığını ve yaşam kalitesini olumsuz etkileyen uygulamalara hızla son verilmelidir. Bu noktada söz konusu sürdürülebilirliğe aykırı bu tip yatırım, yerleşim ve işletmelere yönelik ulusal ve uluslararası medyada da yansıma bulan tepkilerin yaratacağı olumsuz destinasyon imajının etkilerini akılda tutmak gerekmektedir.

Edirne destinasyon markasının oluşumunda etkili rol alacak alt destinasyonlar, kıyılar, rotalar ve festivallerin özellikle üç ya da dört aya sıkışan bir turist akımına uğraması sebebiyle ortaya çıkan mevsimlik yoğun ziyaretçi akışı başta temiz içme suyu temini olmak üzere, atık su, kanalizasyon, çöp gibi sorunları da beraberinde getirmektedir. Dönem dönem iyi niyetli yapılan tüm çalışma ve çabalar istenilen etkiyi oluşturamamış, bölgede sürdürülebilir turizm anlayışının yerleşmesi için etkili bir turizm yönetimi zorunlu hale gelmiştir. Bu amaçla oluşturulan Edirne İl Turizm Tanıtım ve Geliştirme Kurulu, sahip olduğu yetki kapsamında mevcut durum tespiti ve hızlı çözümün yanında, özellikle hassas kırsal alanda ve sahil bandında birincil ve ikincil konut olarak sürekli olarak artmaya devam eden yapı arzın sürdürülebilir yönetimini gerçekleştirmelidir.

Edirne'nin il genelindeki turizm kaynaklarından yeterince yararlanılamaması, talebin bölgesel ve mevsimsel yığılma göstermesine, il genelinde turizm etkinliklerinin yerel halkın yaşam kalitesine yeterince olumlu yansıyamamasına sebebiyet vermektedir. Bu kapsamda ildeki turizm yönetiminin ilin kaynaklarını dikkate alarak ve bu kaynakları sürdürülebilir biçimde kullanarak, turizme yönelik ürün arzının ve buna bağlı olarak da talebin il genelinde, farklı turizm türleri başlıklarında ve uzun bir sezon süresi yaratacak biçimde geliştirilmesini önceliklendirmesi gerekmektedir.

Edirne, Osmanlı devri başta olmak üzere farklı tarihi dönemlerden kalan kültürel miras, geleneksel el sanatları, geleneksel ritüeller ve gastronominin ilin tamamına zengin biçimde yayıldığı bir yapı göstermektedir. Bu zengin envanter il genelinde gastronomi ve kültür turizmi potansiyeline işaret ederek, turizmden yerel halkın daha fazla yararlanmasına önemli bir fırsat sunmaktadır. Diğer taraftan söz konusu kaynakların turizm ürününe dönüştürülmesi ve yerel halkın bu ürünlerden ekonomik fayda sağlaması, bu ürünlere yönelik koruma ve kullanma bilincinin gelişmesine ve bu ürünlerin Türkiye ve dünyada bilinirliğinin artmasına katkı sağlayabilecektir.

Diğer taraftan Edirne, bütüncül olarak korunması gereken kumul, sucul ve orman ekosistemlerinin bir arada olduğu bir kenttir. Bu noktada zengin ve hassas doğal ekosisteme sahip bölgeler ve bu kapsamdaki özellikle Gala Gölü Millî Parkı ve Saros Körfezi Özel Çevre Koruma Bölgesi hinterlandı içindeki alanlar başta olmak üzere, il genelindeki tüm yatırımlar için Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) mutlaka zorunlu olmalıdır. Bu bağlamda diğer bir hedef, plajlar için şu ana kadar sahip olunmayan Mavi Bayrak etiketinin alınması olmalıdır.

Yukarıda kimisi genel kimisi ise alt destinasyonlar bazında yapılan değerlendirme, tespit ve öneriler ile Edirne'nin, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, TGA (Türkiye Turizm Tanıtım ve Geliştirme Ajansı) ve GSTC (*Global Sustainable Tourism Council*) iş birliği içinde yürütülen ulusal sürdürülebilir turizm standartları geliştirme çalışmaları kapsamında, TR-I ve TR-D kriterlerin turizm endüstrisinde uygulamaya geçirilme sürecinde Türkiye'de örnek destinasyon olma hedefine odaklanması uygun ve makul görünmektedir.

2. Rekabet Gücünü Artırma

Destinasyonlardaki rekabet gücü, turizmin dayanıklılığı ve sürdürülebilirliği ile önemli ölçüde bağlı hale gelmiştir. Bu anlamda bir destinasyondaki ekonomik, çevresel ve sosyal kaynakların sürdürülebilir biçimde kullanılması ve bunların da etkili bir yönetim ile yapılması rekabet gücünü doğrudan desteklemektedir. Turistik arz potansiyeli yüksek ve özellikle yeni yapılan kara yolu ve hızlı demir yolu projeleri ile ulaşım ve erişilebilirlik açısından daha güçlü olacak olan Edirne'nin turizm baskısı altında kalan tarihî alanları ile kültürel ve doğal mirasının korunması, kamusal alanlarının akıllı şehircilik yaklaşımları ile tasarlanması, alt destinasyonlardaki alt yapı ve evrensel erişilebilirliğin geliştirilmesi, çevresel etkilerin azaltılması, kriz ve afetlerin önlenmesi ve atılması için risk analizi yapılması, kamu-özel sektör iş birliği (PPP) çerçevesinde üretilen büyük verinin turizm politikalarında kullanılması, sürdürülebilirlik ve dayanıklılık yaklaşımları çerçevesinde artan rekabet gücünü beraberinde getirecektir.

Özellikle Enez ve Keşan gibi görelî olarak daha hassas ekosistemlere ve Millî Park ve Özel Çevre Koruma Bölgesi gibi etiketlerle korunan alanlara sahip alt destinasyonlar başta olmak üzere Edirne'nin karakteristik özellikleri il çapındaki turizmin gelişiminde sürdürülebilir yönetim planlamasını kaçınılmaz kılmaktadır. Bu kapsamda, yalnızca yerel sakinlerin değil, ziyaretçilerin de yararlanabileceği akıllı ve yeşil alt destinasyonlar yaratılması yönünde politikalar geliştirilmeli, BM Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'nı karşılamaya katkı sağlayacak evrensel bir yaklaşımdan taviz verilmemelidir.

Dijital teknolojinin etkin kullanımı, turizmdeki rekabette de belirleyici olmaktadır. Edirne'nin bir marka olarak uluslararası bilinirliğini artırmak amacıyla dijital pazarlama faaliyetlerine ağırlık verilmeli ve bu kapsamdaki çabalar tek merkezden yönetilmeli, İngilizce, Yunanca ve Bulgarca başta olmak üzere alternatif dil seçenekleri ile kentteki tatil belde ve etkinlikleri, turizm işletmeleri, sportif, sosyal, kültürel ve sanatsal etkinlikler akıllı tanıtımlar yoluyla sunulmalıdır. İçerik yönünden zenginleştirilmiş, yıllık etkinlik takviminde ulaşılabilen dijital platformlar oluşturulmalı, bu amaçla TGA tarafından yönetilen İl Tanıtım ve Geliştirme Portalı (itgp.tga.tov.tr) etkin kullanılmalıdır. Dahası, Edirne'nin sembolü hâline gelmiş Kırkpınar Yağlı Güreşleri etkinliği ve ciğer tava gibi SOKÜM değerleri ve Selimiye kültürel alanı gibi varlıkların sürdürülebilirliğinin sağlanabilmesi amacıyla ile özgün değerlerin tanıtılabildiği dijital uygulamalar geliştirilmeli ve ilin benzersizliği dijital platformlar aracılığıyla dünyaya duyurulmalıdır.

Türkiye, ulusal turizm politikası kapsamında sürdürülebilirlik alanında küresel bir organizasyon olan GSTC (*Global Sustainable Tourism Council*) ile iş birliği içindedir. Bu kapsamda Türkiye, GSTC tarafından konaklama tesisleri, tur operatörleri ve destinasyonlar için ayrı ayrı ortaya konan küresel standartlara 2023, 2025 ve 2030 yılına kadar kademeli olarak erişmeyi hedeflemektedir. Bu hedef doğrultusunda Edirne gerek destinasyon ve gerekse destinasyon içinde yer alan turizm işletmeleri için Türkiye'nin lider kenti olmayı hedeflemelidir. Kentteki sürdürülebilirlik çalışmaları ayrıca, yerel halkın turizme katılımı ve turizm ile yerel halkın refahının artırılması başlıklarında da etkili uygulamaları kapsamalıdır. Bu kapsamda geliştirilmesi hedeflenen ve küresel standartlarla uyum içindeki ulusal sürdürülebilirlik çabalarının bir çıktısı olan "Güvenli ve Yeşil Turizm Sertifikası" için, Edirne hem Türkiye hem de dünya destinasyonları için örnek olabilmeli, bu sayede yeni dünyanın rekabet unsurlarında hassas yaklaşım ve uygulamalara hızla entegre olmalıdır.

Turist sayısındaki hedeflenen artışların, başta alışveriş amaçlı ziyaretçiler ve transit yolcular olmak üzere Edirne Merkez’de “aşırı turizme” (*overtourism*) neden olarak yerel halkın yaşam kalitesi ve refahı üzerinde olumsuz etkiye sahip olmamasına özen gösterilmelidir. Sürdürülebilirlik prensiplerine dayalı turizmin kentteki gelişimi için, kent turizminin tüm paydaşlarının bir araya geleceği ve izlenen yol haritasındaki sapma ve güncellemelerin tespit edilerek yeni şartların ortaya çıkarabileceği yeni durumları yol haritasına yansıtmayı sağlayabilecek ve her yıl düzenlenecek Edirne Turizm Şurası’nın hayata geçirilmesi önerilmektedir. Bunun yanında kentin turizm envanterinin farklı turizm çeşitleri içinde ele alınıp bu turizm çeşitleri üzerinde odaklanılarak, hedeflerin güncelleneceği çeşitli çalıştaylar, paneller, ortak akıl toplantılarının düzenlenmesinin faydaları da akılda tutulmalıdır.

Eşsiz kültürel ve doğal kaynaklara sahip ve etkili olarak yaklaşık dört ay turizm sezonuna sahip merkez ve alt destinasyonlarda yüksek sezondaki trafik akışı ve otopark sorunu acilen çözümlenmelidir. Bunun için kent içi raylı ulaştırma ve bölgeler arası toplu taşıma sistemleri ivedilikle güçlendirilmelidir. Ayrıca Edirne, oluşturacağı “sıfır atık” projesini tüm mekânlarda hayata geçirilmeli ve Türkiye için örnek kent olmalıdır.

Diğer yandan destinasyona erişilebilirlik imkânları da destinasyonun rekabet üstünlüğünde kritik başlık durumundadır. Bu bağlamda hızlı tren projesi gelecek için önemli bir fırsat sunmakta ve liman geliştirme ve rehabilitasyon yatırımlarına acil ihtiyaç bu noktada göze çarpmaktadır.

3. Tanıtım Çabalarında Bütünleşik Yaklaşımı Benimseme

Destinasyon Yönetim Örgütlerinin-DYÖ temel fonksiyonlarından en önemlisi, destinasyonun tanıtım ve pazarlama politikasını belirlemek ve bu amaca yönelik etkinlikleri eşgüdüm içinde yürütmektir. Bu kapsamda bir destinasyonun tanıtımında rol alan ulusal ve özellikle uluslararası ilişkilerde güçlü ağlara sahip paydaşların eşgüdüm içinde hareket edebilmeleri önem arz etmektedir. Bu paydaşlar destinasyondaki yerel yönetimler, ticari birlikler, meslek odaları ve uluslararası projelerde rol alan farklı nitelikteki sivil toplum örgütleri; kongre ve bilimsel etkinliklerde rol alan üniversiteler; spor kulüpleri gibi farklı faaliyet alanlarındaki yapılar olabilmektedir.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Tanıtma Genel Müdürlüğü ve ilgili kuruluş olan Türkiye Turizm Tanıtım ve Geliştirme Ajansı (TGA) eş güdümünde, 2021 yılı itibarıyla ulusal ve uluslararası alanda destinasyonların daha etkin tanıtımını destekleyecek "İl Tanıtım ve Geliştirme Programı (İTGP)" başlatılmış ve bu kapsamda iller bazında İl Tanıtım ve Geliştirme Kurulları oluşturulmuştur. Böylece Edirne İl Tanıtım ve Geliştirme Kurulu, tanıtımda DYÖ sorumluluğu ile hareket ederek, Bakanlık tarafından hazırlanan ve 2021 yılında güncellenen *Türkiye Turizm Ana Planı*’na uygun ve TGA tarafından ulusal düzeyde ortaya konan genel ilke ve yaklaşımlar doğrultusunda, ilin tanıtım ve geliştirme etkinliklerini koordine etme görevini üstlenmektedir.

Edirne İl Tanıtım ve Geliştirme Kurulu, bu kapsamda il tanıtımında rol alabilecek turizm faaliyetleri dışında ticari, eğitim ve çevre ile ilgili, bilim, spor, kültür-sanat gibi farklı alanlarda etkinlik yürüten tüm sivil toplum örgütlerinin, yerel yönetimin, üniversitelerin, turizm işletmelerinin, il idari birimlerinin, spor kulüpleri gibi farklı derecelerde özellikle uluslararası olmak üzere ulusal temasları güçlü olan paydaşların tanıtım çabalarını bütünleşik biçimde yönetimine katkı sağlayacaktır. Kurullar özel sektör ve kamu sektöründen katılımcılar sayesinde turizm verilerini etkili şekilde toplayabilecek, ilgili paydaşlar ve Bakanlık ile paylaşabilecek, bu verilerin analizi ile destinasyon yönetimini bilimsel temellere oturtabilecektir. Bu sayede bir destinasyon olarak Edirne’nin tanıtımı, tanıtım sloganı, imaj ve marka konumu hedefi, farklı paydaşların eşgüdümlü çabaları ile ortak hedefe yönelecek ve daha hızlı ve etkili sonuç alınması sağlanabilecektir.

4. Turist Güvenliğini Artırma

Güvenlik ve turizm kavramları birbiriyle çok yakın iki kavram olup, güvenliğin olmadığı destinasyonlarda turizm faaliyetinden söz etmek mümkün değildir. Bu sebeple bölgeye gelen turistlerin kaldıkları süre boyunca kendilerini emniyette hissetmeleri yüksek önem arz etmektedir. Geçmiş deneyimler göstermektedir ki; destinasyonda oluşacak herhangi bir güvenlik zafiyeti ya da turistlerin bölgeyi ziyaretleri süresince yaşanan olumsuz olaylar, hedef pazarlarda misliyle karşılık bulmakta ve bölgeye olan turist akışını negatif bir şekilde etkilemektedir. Bu sebeple bölgeye giriş ve çıkışlar çok daha etkin bir şekilde gerçekleştirilmeli ve ilave tedbirler alınmalıdır.

İki ülke ile sınır kenti olan Edirne'nin il merkezi başta olmak üzere, ilçelerine birçok yönden giriş ve çıkışlar söz konusudur. Bu sebeple olası güvenlik zafiyetlerinin önüne geçebilmek için il ana giriş güzergâhlarına ilave olarak ilçe giriş ve çıkışlarının da ziyaretçileri rahatsız ve tedirgin etmeyecek yöntemlerle ve akıllı şehir uygulamaları ile kontrol edilmesi önemlidir. Edirne'nin iki ülkeyle sınır kenti olması dışında aynı zamanda bir kıyı kenti olması ve Yunan adalarına yakınlığından dolayı bölge, yurt içinde bulunan terör örgütü mensupları ve sığınmacıların yurt dışına kaçtıkları bir konumdadır. Bu konuda alınan tüm tedbirlere ve yapılan kontrollere rağmen bu durumu önlemek oldukça güç olmaktadır. Ayrıca ilde önemli seviyede ikinci konut stokunun bulunması sebebiyle bu konutlarda daimi ya da geçici kalışların da güvenlik zafiyetini oluşturmaması için sıkı denetimlerinin sağlanması, tıpkı otellerde olduğu gibi bu tür konutları günlük, haftalık ya da sezonluk kiralayanların e-devlet üzerinden geliştirilecek bir aplikasyon ile kimlik bildirimlerinin yapılması önerilmektedir.

Turist güvenliği başlığında bir diğer önemli başlık, turist sağlığının korunmasıdır. Bu kapsamda işletmeler için uygulamaya konan "güvenli turizm sertifikası", Türkiye'nin uluslararası çapta örnek olmasını sağlamıştır. Bu kapsamda Edirne İl Tanıtım ve Geliştirme Kurulu'nun öncelikli hedeflerinden birisi, yeni dönemde konaklama ve yeme-içme işletme sayısına oranla Türkiye'de en fazla "güvenli ve yeşil turizm sertifikası"na sahip destinasyon olmak olmalıdır.

Ayrıca turist sağlığı bağlamında ziyaretçilerin tercih ettikleri bölgeler öncelikli olmak üzere, genel kullanıma açık şehir tuvaletlerinin sayı, hijyen ve sanitasyon durumunu iyileştirilmelidir. Bundan başka dilenci, değnekçi, satışa zorlayıcı hareketlerde bulunan seyyar satıcılar sürekli kontrol altında tutulmalı, bunların kontrolü için turizm polisi sayıca yeterli olmalıdır. Ayrıca kent merkezindeki at arabaları da sadece görünüm değil, trafik güvenliği için de sorun oluşturmaktadır. Bu noktada at arabası sahiplerini mağdur etmeden ve onların birikimlerini de turizme aktaracak uygulamalar geliştirilebilir.

5. Ulaşılabilirlik İmkân ve Niteliğini Artırma

2023'te hizmete girmesi beklenen Halkalı-Kapıkule hızlı tren hattının faaliyete geçmesi ile Edirne İstanbul arası 1 saat 20 dakika gibi kısa bir sürede kat edilebilecektir. Edirne için önemli bir yurt içi hedef pazar olan İstanbul'un bu ulaşım kolaylığı sayesinde yerli günübirlikçi sayısında ciddi artış olacağı tahmin edilebilir. Bu ziyaretçi talebi özellikle gastronomi işletmeleri, hediyelik eşya sektörü, eğlence sektörü, il içi taşımacılık ve kültürel alanlara yönelik ziyareti artıracaktır. Bu nedenle İstanbul bağlantılı ve çıkışlı yerli ve yabancı ziyaretçilerin en az bir geceleme yapacağı, içeriği zengin tur programlarının hazırlanması il genelinde geceleme sayısını artıracaktır.

Diğer taraftan bu yönde artacak talebi karşılamak üzere ilin ilave konaklama yatırımları yapması gerekecektir. Bu noktada Edirne için bir tehdit de gündeme gelmektedir. Buna göre şehrin turizm ürünlerinde, etkinliklerinde ve alt destinasyonlarda cazibe artırıcı zenginleştirme yapmaması ve konaklama imkânlarını geliştirmemesi durumlarında, özellikle Edirne'ye hâlihazırda alışveriş amaçlı Bulgaristan'dan gelen ziyaretçilerin, Edirne'yi bypass ederek ulaşım kolaylığı ve zengin destinasyon ürünleri cazibeleri nedeniyle konaklamalı seyahatlerde İstanbul'u tercih etmeleri muhtemel görünmektedir.

Edirne turizm ulaştırmasında kara yolu ağıyla ağırlıklı konumdadır. Bu noktada 1915 Çanakkale Köprüsü ve Otoyol Projesi farklı fırsatları beraberinde getirmiş görünmektedir. 1915 Çanakkale Köprüsü ve Otoyol Projesi Çanakkale Boğazı'nın iki yakasını birleştirmekte, aynı zamanda Türkiye'nin Trakya ve Batı Anadolu'daki, özellikle Kuzey Ege'deki Çanakkale ve Balıkesir gibi önemli destinasyonları da birleştirmektedir. Proje ile Edirne'de yaşayan yerel halkın iç turizme katılımları ve ilgili destinasyonlara yönelimleri artabilecektir. Proje ile feribot kullanmaksızın ve bu anlamda zaman kaybetmeksizin ilgili destinasyonlara erişim imkânları artacak, ayrıca kara yolu ulaşım ağının Yunanistan ve Bulgaristan sınırlarından başlayarak batı destinasyonlarına erişmesi sağlanacaktır. Halihazırda ilin Bulgaristan ile Kapıkule (1.sırada yoğun) ve Hamzabeyli (2.sırada yoğun); Yunanistan ile de İpsala (3.sırada yoğun) ve Pazarkule (4.sırada yoğun) kara sınır kapıları vardır. Bu durumda proje ile her iki ülkeden kara yolu ile girişlerde hem ilgili ülke hem de Avrupa'daki Türk vatandaşları için modern ve konforlu bir seçenek sunulmuş olacaktır. Bu durum Edirne için günöbirlikçileri artıracakken, aynı zamanda Enez ve Keşan ilçeleri ile özellikle Saros Bölgesi'ne olan talebi artıracaktır. Bu noktada Saros Körfezi iç ve bağlantı yollarının iyileştirilmesi gerekmektedir.

Aynı zamanda iki ilçesi ile sahil şeridinde sahip Edirne'ye yönelik deniz ulaşımı alt yapısı hem uluslararası kurvaziyer hareketliliği anlamında hem denize kıyısı olan komşu illerden deniz yolu ulaşım açısından yetersiz durumdadır. Bu durum, özellikle kurvaziyer turizmde yakın gelecekte büyük yatırımlar yaparak kurvaziyer yolcusundan büyük beklentilere sahip Türkiye'nin ulusal hedefleri ile zıtlık oluşturmaktadır. Diğer taraftan ile gelen yabancı ziyaretçilerin deniz yolunu kullanamamaları bir rekabet dezavantajı olarak görölmektedir. Nitekim ilin en büyük yabancı ziyaretçi grubunu oluşturan ve aynı zamanda Ege'deki rakipleri Yunanistan ve Bulgaristan'ın Kuzey Ege şehirleri de aynı kıyı bandındadır. Her iki ülkeden Edirne'ye turizm etkinliği ile zenginleştirilmiş alışveriş amaçlı seyahatlerin denizden kurvaziyer ile yapılması da düşünölmelidir. Akılda tutulmalıdır ki, gemi yolcusunun ve mürettebatının demirlenen liman şehrinde yapmış oldukları harcamalar, gemi yönlendirme, pilotaj ve römork çekim gibi liman servisleri, yerel acente paket turları (günöbirlik şehir turları, yakın çevre ören yeri gezileri, alışveriş turları), gemi tamiri, bakımı ve gemi malzemeleri, liman vergileri gibi kalemler kurvaziyer endüstrisinin ekonomiye olan katkılarını oluşturmaktadır.

Enez'de Edirne Valiliğince yürütölen Deniz Gümrük Kapısı yatırımının olası kurvaziyer interport limanı olabilecek şekilde güncellenmesi, ileriki yıllar için önemli potansiyel taşıyabilecektir. Dolayısıyla Edirne için uluslararası ve ulusal deniz ulaşımını geliştirecek liman ve diğer altyapının geliştirilmesi, özellikle kıyı bölgelerindeki alt destinasyonların turizmde yapacağı muhtemel atılımlar için bir zorunluluktur. Bu noktada hâlihazırda önemli bir iç turizm destinasyonu olan ve merkez ilçeden sonra en fazla konaklama kapasitesine sahip Keşan ve Enez, bu sayede uluslararası ziyaretçi talebiyle de karşılaşabilecektir.

Son olarak Edirne Merkez'de kent içi yeni otopark alanları üretölmeli ve ziyaretçiler ve yerel halk kent içi raylı sistemle ulaşım imkânına kavuşmalıdır. Diğer taraftan özellikle yaya ve turistik ziyaretçi trafiğinin yoğun olduğu merkezlerde araç trafiğine kapalı yollar oluşturölmeli ve turistik noktalar arası ulaşım ağı güçlendirölmelidir. Turistik merkezler ile şehrin önemli noktaları arasında (şehir merkezi, TTA alanları, otopark, gar...) toplu taşıma imkânının ve yine turistik merkezler ile şehrin önemli noktaları arasındaki (şehir merkezi, TTA alanları, otopark, gar...) şehir turu otobüslerinin yetersiz olduğu değerlendirölmektedir. Bu yönde atılacak adımlar ve yapılacak yatırımlar şehrin turizm gelişimini olumlu yönde etkileyecektir.

6. Nitelikli İşgücü Geliştirme ve İmkânlarını Artırma

Edirne turizmde başta gastronomi sektörü olmak üzere nitelikli insan gücünün ve girişimci sayısının artırılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu sorun sektörde çeşitlilik ve kalitenin geliştirilmesi önündeki önemli engellerden biri olarak görölmektedir.

Bölgede bulunan tüm tesislerin ortak katılımıyla oluşturulacak fon ile turizm okullarında okuyan öğrencilere karşılıklı burs imkânı sağlanabilir ve bu burs karşılığında öğrencilerin yaz aylarında bölgede çalışarak almış oldukları bursların karşılığını ödemeleri sağlanabilir. Bundan başka Edirne İl Tanıtım ve Geliştirme Kurulu önderliğinde Edirne’de turizm eğitimi veren orta ve yükseköğretim kurumlarında öğrenim gören öğrenciler ve mezunlarının il içinde istihdamı teşvik edilmelidir.

Ayrıca orta öğretim ve yükseköğretim kurumları ile iş başı eğitim ve staj anlaşmaları yapmak suretiyle dönemselsel olarak insan kaynağı ihtiyacının giderilmesi sağlanabilir. Diğer taraftan mevcut personelin özellikle ildeki turizm eğitimi veren kurumlar ve İl Tanıtım ve Geliştirme Kurulu liderliğinde yaygın eğitim programları ile mesleki nitelik ve becerilerinin artırılması gerekmektedir. Buna ek olarak il genelinde turizm başlığında farkındalığın artırılması için, taksi ve diğer ulaştırma araç şoförleri, doğrudan ve dolaylı ilgili esnaf ve genel olarak halk bu kapsamda ele alınmalıdır.

7. Dijitalleşme ve Akıllı Turizm Uygulamalarının Kullanımı

Teknolojik dönüşümün etkisi ile hızla değişen dünya düzenine bağlı olarak tüketicilerin tercih ve satın alma davranışları da hızla değişmektedir. Aynı zamanda turizm türleri içerisinde kitle turizminden bireysel/niş turizmüne doğru bir evrilme de söz konusudur. Günümüz turizminde teknoloji, talepteki çeşitlilik arayışının yerine getirilmesindeki en önemli araçlarından birisidir.

Turizm destinasyonlarının en önemli sorunlarından birisi sahip oldukları turizm ürünlerine yönelik talebin yılın sadece belli bir bölümünde yoğunlaşması, pazarlama çabalarının da bu yoğun döneme odaklanması, diğer deyişle mevsimsel odaklı pazarlama ve satış politikalarıdır. Bu durum, ulaşım ve konaklamanın ve diğer turizm ürünlerinin destinasyondaki potansiyelinin yeterince kullanılmamasına, yüksek personel devir hızına, pazarlama maliyetlerinin etkinliğinin düşüklüğüne ve sınırlı mal ve hizmet üretimi üzerinde odaklanmaya neden olmaktadır. Sonuçta bu durum turizm ürünlerinin niteliğini olumsuz yönde etkileyerek, sürdürülebilirlikle uyumsuz bir görünümün ortaya çıkmasına sebebiyet vermektedir. Diğer taraftan kapsamlı veri tabanlarına dayalı dijital teknolojilerin sunduğu fırsatlar, bu sayılan olumsuzlukların üstesinden gelmede düşük maliyetli çözümler sunmaktadır. Etkili, kolayca adapte edilen, erişilebilir, yenilikçi teknolojilerin ve uygulamaların turizme entegre edilmesi ile özellikle yerel ve ulusal ham madde ve emek ile üretilen turizm ürünlerinin yerkürenin her yerine kısa bir zaman diliminde ulaşması mümkün hâle gelmiştir. Ancak, dijitalizasyona bağlı dönüşüm ve değişen tüketici tercihlerinin etkisi, dünya turizminde alışıldık geleneksel yaklaşımların yerine daha yenilikçi, çevre ve kullanıcı dostu, ekolojik dengelere ve habitatın hassas dengesine duyarlı, tüketicilere cazip gelecek yaklaşımlara sahip bir turizm planlaması yapmayı da zorunlu kılmaktadır.

Akıllı turizm kavramı nesnelere interneti, bulut bilişim, yapay zekâ gibi bilgi ve iletişim teknolojileri ile turizm varlıklarını bütünleştirerek turistlere net ve zamanında güvenilir bilgi sağlama olarak ifade edilmektedir. Akıllı turizm ve akıllı turizm destinasyonu kavramları da bu gelişmeler sonucunda literatüre girmiştir. Buna göre destinasyonlardaki turistik hizmetleri, ilgi çekici yerleri, rotaları ve yapıları sanal gerçeklik ve akıllı gerçeklik uygulamaları aracılığıyla bir arada sunarak turistlere kişiselleştirilmiş turlar ve hizmetler sağlayan uygulamalardan faydalanılarak akıllı turizm rehberi oluşturulmalı ve herkesin bu uygulamaya kolay bir şekilde erişimi sağlanmalıdır.

Buna göre Edirne’nin turistik alanları, kent haritaları, rotaları ve yeme-içme alanlarını kapsayan bir web portalı ile beraber mobil uygulamalar geliştirmesi gerekmekte ve ildeki her türlü tarihî bina, eser vb. kent mirası QR kod teknolojisi ile işaretlenerek ziyaretçilere yerinde ve doğru bilgilerin aktarılması sağlanmalıdır.

Destinasyonlardaki yapıları, rotaları, ilgi çekici yerleri ve turistik hizmetleri akıllı uygulamalar aracılığıyla bir arada sunarak, ziyaretçilere kişiselleştirilmiş turlar sunan uygulamalardan yararlanılarak akıllı turizm rehberleri hazırlanmalı ve herkesin kolayca erişimine açık olmalıdır. Bunun için üretilen dijital içerik, farklı tanıtım araçları için de kullanılabilir. Kentte turistik alanları, restoranları ve şehir haritasını içeren bir web sayfası ve sosyal medya hesapları TGA ile koordinasyon halinde İTGP

kapsamında geliştirilmeli, geliştirilecek bu uygulamalar içinde bölgeyi ziyaret eden turistlerin ihtiyaç duyacağı bilgilere tek bir yerden ulaşım imkânının yanında bölge konaklama tesisleri, restoranlar, müzeler, rotalar, macera etkinlikleri ve festivaller gibi ürün ve hizmetler hakkında bilgiler ve görsellere yer verilmelidir. Uygulama ile ayrıca turist ve ziyaretçilerin geri bildirim ve şikayetleri hızlı, etkili ve dolaysız biçimde çözüme kavuşturulmalıdır. Uygulamaların İngilizce, Bulgarca ve Yunanca seçeneği olmalı ve uygulamaya eklenecek bir anket ve memnuniyet seçeneği ile de ziyaretçilerin memnuniyet düzeyleri ölçülmeli ve ziyaretçi profiline ilişkin bilgiler izlenmeli ve analiz edilmelidir.

Diğer taraftan günümüzde bilgisayar oyunları ve e-rekreasyon hizmetleri özellikle turizm tüketiminde giderek daha fazla yer tutan Y ve Z kuşaklarının sıkça kullandığı ürünlerdir. Bu anlamda bilgisayar oyun senaryosu ve görsellerinde Edirne'nin doğal ve kültür varlıkları ile kente özgü hikâyelere yer verilmeli ve potansiyel tüketiciler için destinasyona yönelik istek yaratılmalıdır. Son olarak akıllı turizm uygulamalarından kentin etkin biçimde yararlanabilmesi için, öncelik yoğun ziyaretçi noktaları olmak üzere kentin internet ağı ve erişim kapasitesinin artırılması gerekmektedir.

Turizmde dijital birikimini ve dijital teknolojik alt yapısını geliştirebilen Edirne, dijital çağın teknolojik ürünlerinden faydalanarak bu sayede turistik ürünlerin tüketiciye zaman, mesafe ve kriz anları gibi engelleri ortadan kaldıran yaklaşımlara öncelik vermeyi hedeflemektedir. Ayrıca Edirne tüm bu hedeflere ulaşabilmek için özellikle yaz aylarında turizm yoğunluğundan dolayı yavaşlayan internet erişimini geliştirecek alt yapı yatırımlarını gerçekleştirmelidir.

8. Sınır Kapılarından Geçişleri Kente Yönlendirme ve Geceleme Artışı Sağlama

Yunanistan ve Bulgaristan'la toplamda dört adet kara yolu sınır kapısı olan Edirne, Avrupa'dan Asya'ya en önemli karayolu geçişinin merkezinde yer almaktadır. Bu bağlamda Edirne'ye söz konusu sınır kapılarından 2019 yılında 4,4 milyon yabancı ve 1,6 milyon Türk vatandaşı olmak üzere yaklaşık 6 milyon ziyaretçi giriş yapmıştır. Buna göre Edirne, Türkiye'de en fazla yabancı ziyaretçiye konu olan ilk beş il arasındadır.

Diğer taraftan ilin ortalama kalış süresi oldukça düşük olarak 2019 yılında 1,87 gün ve 2020 yılında da 1,79 gündür. Aynı yıllar için Türkiye geneli için bu rakamlar sırasıyla 2,84 gün ve 2,38 gündür. Buna göre Edirne ortalama kalış süresinde Türkiye ortalamasının altındadır. Benzer şekilde ilin ortalama otel dolulukları da 2019'da %40 ve 2020'de %21 olarak gerçekleşmiş, aynı yıllar için Türkiye geneli için bu oranlar ise %59 ve %23 olarak gerçekleşmiştir. İl rakamlarının Türkiye ortalamasının altında kalması, geceleme yaratamayan cazip turizm ürünü noksanlığı nedeniyle, kentin transit ve/veya günübirlikçi destinasyon karakterinde olmasıdır.

Bu açıdan kent turizminin temel ihtiyacı, transit geçişleri kent merkezine yönlendirecek ve tamamlanan ve devam eden ulaşım projeleri ile gelecekte sayıları artma eğilimi gösterecek olan günübirlikçilerin geceleme yapmasını sağlayacak cazibeler ortaya koyan ürün ve tutundurma stratejilerinin geliştirilmesidir. Gelecekte günübirlikçi yerli ziyaretçi sayısının artışının temel kaynakları 1915 Çanakkale Köprüsü ve Otoyol projesi ile Güney Ege Bölgesi ile erişimi kolaylaşması ve aynı zamanda 2023 yılında işletmeye açılacak Kapıkule-Halkalı hızlı tren hattı ile İstanbul ile olan yolculuk süresinin 1 saat 20 dakikaya inecek olmasıdır.

Hem esas olarak alışverişe dayalı Bulgaristan ve Yunanistan'dan gelen yabancı ve yurt dışı ikameti Türk vatandaşlarının sınır girişlerinin kent merkezine yönlendirilmesi ve hem de kent için başlıca iç turizm pazarı olan İstanbul'dan gelişlerin gecelemeye konu olması gerekmektedir. Bu amaçla sınır ötesi transit yolcular için geceleme ve gecelemez seçeneklerin sunulduğu kent içi tur rotaları ve cazip ürün ve etkinlikler hazırlanmalı, bu rotalar ve etkinlikler mobil uygulamalar ve sosyal medya içinde yer alarak ürünler hakkında hızlı bilgiye erişim ile de ziyaretçi satın alma karar verme süresi kısaltılmalıdır. Özellikle yurt dışı ikameti Türk vatandaşları için Edirne hem ülkeye giriş hem de ülkeden çıkışta en az bir gecelik konaklama noktası olarak konumlanmalıdır. Sınır geçişi yaparak Edirne'ye giren tüm

ziyaretçilerin kent içine yönlendirilmesinde dinlenmeye, beslenmeye ve açık alan rekreasyon etkinliklerine elverişli olan nehir kıyılarındaki peyzaj ve rekreatif düzenlemeler oldukça önemli görünmektedir.

Bunların dışında Çanakkale, Bursa ve Balıkesir gibi erişimi kolaylaşmış illerden de kente geceleme gelişlerin artırılması gerekmektedir. Bu anlamda başta İstanbul olmak üzere, adı geçen illerle bütünleşik tur programları ortaya konmalı, özellikle yabancı ziyaretçi geceleme için Edirne ayaklı, örneğin “Osmanlı Mirası” veya “gastronomi” içerikli tematik turlar ortaya konmalıdır. Bu noktada İstanbul çıkışlı yerli ve yabancı ziyaretçiler için, İstanbul pazarında etkin tanıtım yapılmalı, İstanbul Havaalanı’nda Edirne tanıtımı yapılarak, İstanbul’daki acenteler ile Edirne paket turları için yakın iş birliği ve koordinasyon içinde olunmalıdır.

Diğer taraftan özellikle 2023 yılında devreye girecek olan Kapıkule-Halkalı hızlı tren hattı, yine diğer hızlı tren hatları bağlantıları ile Edirne’yi Ankara, Konya ve Eskişehir illeri için de potansiyel destinasyon hâline getirecektir. Bu anlamda Ankara’dan başlayıp doğuda Kars’ta sona eren popüler Kars demir yolu turu gibi, Edirne’yi Ankara’dan ve Konya’dan başlayıp batıda yine son nokta yapacak hızlı tren batı turunu popüler hâle getirebilecektir. Bu sayede hem harcaması yüksek hem de geceleme yapan ziyaretçi sayısı ilde artabilecektir.

Kentteki geceleme etkileyecek önemli bir unsur da destinasyon gece hayatının zenginliğidir. Edirne bu başlıkta yetersiz bir destinasyon görünümü vermektedir. Diğer taraftan kent, bu boşluğu hem modern hem de otantik temsil ve eğlencelerle dolduracak potansiyele sahiptir. Bu konu *Edirne Turizm Tanıtım ve Geliştirme Yol Haritası* kapsamında müstakil bir başlıkta ele alınmıştır.

9. Uluslararası Marka Festivaller Şehri Olma

Kutlamalar, festivaller, fuarlar, şöenler gibi etkinlikler, kültürel etkileşim ve aktarımın vazgeçilmez bir parçasıdır. Bu rekreatif etkinlikler halklar tarafından kültürel çeşitliliklerini sergilemek ve aktarmak, destinasyonu tutundurmak, uluslararası ticaretini artırmak ve ticari iş birliklerini geliştirmek, yerel halk için eğlence olanaklarını artırmak, bölgeye ziyaretçi çekerek yaşanan yerdeki yaşam kalitesini geliştirmek, gelir yaratmak ve somut olmayan kültürel miras unsurlarının sürdürülebilirliğini sağlamak amaçlarıyla düzenlenmektedir. Festivalleri sadece geleneksel değerlerle ilişkilendirmek hatalıdır. Türkiye, yeni kurulan müzeler, sanat galerileri, uluslararası bienaller ve uluslararası sanat fuarları ile çağdaş sanatın dünya merkezi hâline gelmiştir. Örneğin İstanbul, özellikle 2010 yılında Avrupa Kültür Başkenti olduktan sonra yeni müzeler açılmış, uluslararası sanat ve kültür etkinlikleri ve festivaller düzenlenmeye başlanmış ve özellikle 2021 yılında Beyoğlu Kültür Rotası ve AKM açılışıyla birlikte, en önemli küresel sanat başkentlerinden biri hâline gelmiştir. Bu çağdaş müzeler ve festivaller hem Türkiye’den hem de yurt dışından birçok sanatçının eserlerine ev sahipliği yapmakta ve izleyicilere çığır açan yeni sergiler ve unutulmaz deneyimler sunmaktadır.

Festivaller, dönemi, yapıldığı çevre, katılanların sayısı veya niteliği programla belirtilen ve özel önemi olan etkinliklerdir. Yerel bir topluluk tarafından tarihi önceden belirlenmiş, belli bir takvime bağlı ve yörenin simgesi hâline gelerek gelenekselleşmiş ve sürekliliği sağlanarak toplumun kolektif belleğinde yer almayı başarmış etkinlikler olarak kabul edilen festivaller, kimi zaman destinasyondaki ürünü zenginleştirmekte kimi zaman da başlı başına çekim unsuru olabilmektedir. Diğer taraftan birçok destinasyon, mevsime bağımlı turizm talebini, sezon dışı tarihlerde düzenledikleri etkili festivallerle tüm yıla yaymada etkili bir araç olarak da kullanmaktadır.

Edirne kimisi UNESCO etiketli olan hem somut ve somut olmayan kültürel mirası hem de kimisi coğrafi işaretli olan tarımsal ve gastronomi ürün zenginliği ile uluslararası festival markaları yaratmak için çok elverişli ortam sunmaktadır. Halihazırda kentte, Kırkpınar Yağlı Güreşleri Festivali, Hıdırellez-Kakava Şenlikleri, Uluslararası Bando ve Ciğer Festivali, Uluslararası Balkan Müzikleri Festivali, Çocuk Gecesi, Kabak Festivali, Lavanta Festivali ve Kahve Çikolata Festivali gerçekleştirilmektedir. Bunlar içinde Kırkpınar Yağlı Güreşleri Festivali, Hıdırellez-Kakava Şenlikleri, Uluslararası Balkan Müzikleri

Festivali ve Çocuk Gecesi özellikle farklı yaş grupları için uluslararası talebe çok daha fazla konu olabilecek ve marka değeri uluslararası boyuta taşınabilecek potansiyel içermektedir.

Diğer taftan ilin hâlihazırdaki yerli ve yabancı ziyaretçi varlığı ve tamamlanan ve devam eden ulaşım projeleri ile başta İstanbul olmak üzere Güney Ege Bölgesi illeri ve devreye girecek hızlı tren hatları güzergahındaki İç Anadolu illeri hesaba katılarak, söz konusu festivallerin kısa sürede daha fazla sayıda ziyaretçi ilgisine konu olacağına işaret etmektedir. Bu sayede ildeki gecelemeler ve ziyaretçi başına harcamalar artabilecek ve talebin yıl içine ve bölgelere dağılımı daha dengeli hâle gelebilecektir.

Edirne, bir taraftan geleneksel kaynaklarına dayalı marka festivaller geliştirirken, diğer taraftan modern sanat ve eğlence yaklaşımlarına bağlı festivaller de ortaya koyabilmeli, sürekliliği sağlanan ve tarihleri yıllara göre değişmeyen marka festivaller yaratabilmelidir.

Edirne'nin marka festivaller yaratmadaki kritik kurumu, İl Tanıtım ve Geliştirme Kurulu olacaktır. Kurul bünyesinde ildeki tüm festivallerin envanteri yapılmalı, tarım ürünleri, kültürel varlıklar ve gastronomi unsurları üzerinde geliştirilecek yeni festivaller yaratılmalı, bunlar arasında markalaşma fırsatları analiz edilmeli, festival yerleri tesis edilmeli, organizatör anlaşmaları uzun dönemli yapılmalı, etkinlikler uluslararası takvimlere sokulabilmeli ve destinasyon festivallerinin pazarlama planlaması böylece Kurul koordinasyon ve denetimi altına alınmalıdır.

10. Gastronomi Turizminde Uluslararası Kent Markası Yaratma

Edirne il coğrafyası tarih boyunca birçok kültüre ev sahipliği yapmış bereketli topraklara sahiptir. İldeki gastronomi ürünleri zenginliği bu kadim geçmişin ve kültürlerarası etkileşimin bir çıktısı durumundadır. İlde hem turizm hem de tarım etkinlikleri yüksektir. Bu her iki etkinliğin entegre edilerek turizmde ve özellikle gastronomide katma değer yaratılarak yerel halkın refahı ve gastronomi ürünleri bağlamında da ürün çeşitliliğinin ve turist memnuniyetinin artırılması gerekmektedir.

İldeki 10 adet tescilli coğrafi işaretli ürünün dokuz adedi gastronomi içeriklidir ve her biri kent gastronomisi için markası yaratmaya elverişli imkân sunmaktadır. Bu ürünler, Deva-i Misk Helvası, Edirne Badem Ezmesi, Edirne Beyaz Peynir, Edirne Ciğer Sarma, Edirne Tava Ciğer, Keşan Satır Et, Meriç Kara Kavunu, Keşan Siğilli Bamya ve İpsala Pirinci'dir. Bunun haricinde il geneline yayılmış birçok lezzet ve tarif de bulunmaktadır.

Edirne merkez ve ilçelerindeki yöresel yemeklerin birçoğuna ait tarif ve menüler, yerel mutfaklara hapsolmuş durumdadır ve ziyaretçilerle yeterince buluşturulamamaktadır. Diğer taraftan coğrafi işaret almış olan ürünler için kalite ve standart yönünde çalışmaların yapılması ve bu başlıkta dijital pazarlama kapsamında sosyal medyada tanıtım, e-ticaret çalışmalarının artırılması gereklidir. Yöresel yemekler konusunda tanıtım sadece son kullanıcıya yapılmamalı, ondan daha önce üniversite, seyahat acenteleri, turist rehberleri, ticaret odaları, STK'lar, kooperatiflerle birlikte yöresel yemeklerin tanınması ve turizmle entegre edilmesi konusunda etkili çalışmalar yapılması gerekmektedir. Bu kapsamda güçlü bir envanter hazırlanmalı, reçeteler ortaya konmalı ve gastronomi görsellerinin dijitaleri oluşturularak pazarlama amaçlı bir dijital gastronomi varlığı oluşturulmalıdır.

İlin gastronomide en fazla öne çıkabilecek ve uluslararası marka olabilme potansiyeli yüksek ürünü ciğer ve pirince dayalı ürünlerdir. Özellikle coğrafi işarete sahip, Edirne Ciğer Sarma, Edirne Tava Ciğer ve İpsala Pirinci bu noktada üzerinde daha fazla durulması gerek bir başlıktır. Bu kapsamda Edirne'deki peynir üretimi ve badem ezmesi de ilin diğer özel gastronomi ürünleri olarak dikkat çekmektedir.

İlin hemen her yöresine yayılmış olan ve kimisi coğrafi işaretli olan gastronomi zenginliği, özellikle somut ve somut olmayan kültür mirasları ile bütünleştirilerek, kalış süresi ve gelir etkisi yüksek rota ürünlerine dönüştürülmelidir. Hâlihazırda ilde bu tür bir gastronomi rotası yoktur. Diğer taraftan motorlu araçla, bisikletle veya yürüyerek kat edilebilecek bu rotalar, bir taraftan da deneyimsel turizme imkân vererek, hem tarımsal üretim geleneğinin sürdürülebilirliği sağlanabilecek hem de yüksek gelir ve tatmin etkili turizm yapabilme imkânına kavuşulacaktır. Yine yaratıcı turizm kapsamında yöreye

özgü yemeklerin hazırlanma aşamasına turistlerin dahil olacağı, tarihî binalarda yaşayan butik gastronomi müzeleri yapılmalı ve bu müzelere gastronomi ile ünlü şefler ve yerel usta ve ev hanımları davet edilerek tanıtım sağlanmalıdır. Bu noktada gastronomi ürünlerinin tanıtımında ve markalaşmasında uluslararası festivallerin de en önemli destekleyiciler olduğu unutulmamalıdır. Diğer taraftan, badem ezmesi, bademli kurabiye ve pirinç gibi ürünler sadece yerinde tüketilmeyip, Edirne için aynı zamanda hediyelik eşya olarak da etkin biçimde değerlendirilmeli ve yerel tarifler başta Edirne'deki eğitim kurumları olmak üzere, Türkiye'deki diğer üniversitelerin aşçılık öğretim programlarının içine sokulmasına gayret edilmelidir.

Türkiye turizm toplam gelirlerinin %20'sinin gastronomi kaynaklı olduğu, İspanya'da bu oranın %30 olduğu düşünülürse, Edirne'nin turizm gelirlerini artırmasında gastronomi turizmine vereceği önemin gerekçeleri açıktır. Buna göre Edirne, çok güçlü, özgün ve çeşitliliği yüksek bir gastronomi varlığını ortaya koyacağı tanıtma ve geliştirme hamleleri ile uluslararası gastronomi marka kenti olabilecek durumdadır.

11. Gece Hayatını Zenginleştirme ve Roman Geceleri

Bir destinasyondaki ziyaretçi memnuniyetini, ziyaretçi başı harcamayı ve gecelemeyi artıran en önemli başlıklardan biri destinasyondaki gece hayatının zenginliğidir. Edirne bu başlıkta yetersiz bir destinasyon görünümü vermektedir. Diğer taraftan kent, bu boşluğu hem modern hem de otantik temsil ve eğlencelerle ve gastronomi değerleri ile dolduracak potansiyele sahiptir. Portekiz'de Fado, İspanya'da Flamenko, İrlanda'da Irish Barlar örneğinde olduğu gibi Edirne öncelikle marka bir gece eğlence konsepti oluşturmalıdır. Bu açıdan hareketli müziğe odaklı Roman Geceleri ve Osmanlı tarihî mirası konseptine uyumlu Klasik Türk Müziği Geceleri için cazip seçenekler durumundadır.

Yaratılacak bu marka gece eğlencelerinin yerel gastronomi, yöresel kıyafet ve yerel kültürel miras unsurları ile entegre edilerek sunumu, ürünün cazibe değerini artırabilecektir. Bu noktada özellikle "Klasik Türk Müziği Geceleri" için tarihî mekânların sahne olarak kullanılması yerinde olacaktır.

Sokak lezzetleri, hediyelik eşya dükkânları, el sanatları üretim atölyeleri ve eğlence ile bütünleşmiş gece hayatı için özel alanlar tesis edilmelidir. Bu anlamda tarihî dokuya sahip alanlar uygun fırsatlar sunmaktadır. Örneğin 35 adet tarihî evin olduğu Dilaverbey mahallesi kentsel sit alanı bu anlamda değerlendirilebilir görünmektedir. Benzer şekilde Karanfiloğlu sokak, Kaleiçi bölgesi ve Karaağaç mahallesi restorasyon ve düzenleme çalışmaları ile gece eğlence merkezleri hâline gelebilir. Yine Enez'de kale alt kısmı ve Uzunköprü'deki Rum ve Yahudi evlerinin yoğun olduğu yerlerin de bu kapsamda değerlendirilmesi düşünülebilir. Diğer yandan bu alanlardaki binaların cephe düzenlemelerinin ve cephe aydınlatmalarının muntazam şekilde yapılması, ortamı ve deneyimi zenginleştirecektir. Oluşturulacak bu türdeki bütünleşik eğlence sokaklarında veya alanlarında güvenliğin uygun ve yeterli biçimde sağlanması önemli bir unsur olmalıdır. Bu gibi sanat ve/veya eğlence sokakları, bir taraftan yerel ve modern gastronomi imkânları sunmalı, diğer taraftan hediyelik eşya satın alma ve deneyimsel turizme izin verecek şekilde yerel sanatların icra edildiği atölyeler zenginleştirilmelidir. Böylece ilgili sokak veya alan hem gündüz hem gece ziyaretçilere çeşitli imkânlar sunabilmelidir.

12. Kırsalda Eko ve Agro Turizmi Geliştirme

On Birinci Kalkınma Planı'nda savunma sanayi, turizm ve tarım, ülkemizin üç öncelikli gelişme alanı olarak ortaya konmuştur. Eko ve özellikle agro turizm, bu kapsamda turizm, kırsal kalkınma ve tarımın ortak konusudur ve bu alandaki etkinlikler önemli ölçüde yerel ve sürdürülebilir gastronomi ile de ilişkilidir. Agro turizmin bir destinasyondaki gelişimi ile; yerel ve geleneksel tarımsal üretim teknolojilerinin ve yerel yemek kültürlerinin kaybolmasının önlenmesi, hızlı ve kentsel yaşamın yükselişi ile insanların gezegenimizi nasıl etkilediğine dair umarsızlaşmasının önüne geçilmesi, üretirken ve tüketirken korumaya ve zarar vermemeye özen gösterilmesinin sağlanması, yerel üreticinin desteklenmesi ve köy nüfusunun hızla azalmasının önüne geçilmesi, turizm etkinliklerinin tarımsal

üretim etkinliklerle entegre edilerek turizm hareketliliğinin ve gelirinin kırsal kalkınmayı destekleyecek şekilde kırsal alanlara aktarılması ve kırsal nüfusun turizmden elde edeceği faydanın artırması sağlanabilmektedir.

On Birinci Kalkınma Planı'nda, Tarım ve Kırsal Kalkınma başlıklarında yerel tarımsal ürünlerin katma değer yaratılmasına; coğrafi işaretli ürünlerin tespit, tescil, markalaşma ve tanıtımına; bu tür çabaların kırsal turizmi geliştirecek şekilde IPARD ve KKYDP Programları kapsamında desteklenmesine; tarım ve gıda ürünlerindeki geleneksel üretim ve saklama bilgisini gelecek kuşaklara taşıyacak girişimler ve iş birlikleri gibi alanların desteklenmesine özel olarak yer verilmiştir. Plan' daki bahislerinde geçen ve özellikle coğrafi işaretli ürünler vurgusuyla ortaya konan gele neksel tarım uygulamalı ile turizm ilişkisine ait vurgular, Türkiye'nin taraf olduğu Paris Anlaşması gibi birçok uluslararası sözleşmelerden doğan ve günümüz turizminin de en önemli başlığı hâline gelmiş olan "sürdürülebilirlik" başlığındaki yükümlülükler ve atılacak eko ve agro tu rizm gibi yeni turizm geliştirme hamlelerinin belirlenmesinde de kritik önem taşımaktadır.

Günümüz turizmde destinasyonlar, özellikle kırsal alanlarını sürdürülebilir turizm uygulamaları ile bütünleştirerek kırsalın turizmden elde ettiği faydayı artırmak istemektedirler. Bu kapsamda, kırsal yaşamın parçası olan çiftlik ve tarım alanları yeni mikro destinasyonlar hâline gelmekte, coğrafi işaretli ürünler başta olmak üzere yerel ürünler, erişilebilir ve cazip gastronomi ürünleri hâline getirilebilmektedir. Deneyim turizmi ile bütünleşen eko ve agro turizmde, rekabet gücünü artıran yenilikçi ve farklı ürünler ortaya konabilmekte ve bu turizm türlerinde markalar yaratılıp kişi başı turizm gelirleri artırılabilir. Diğer taraftan bu tür çabalar, başta coğrafi işaretli ürünler olmak üzere, geleneksel tarımsal üretim uygulamalarını destekleyip bunları turizm talebinin hizmetine sunmasıyla hem turizm hem de tarım sektörü için örnek sürdürülebilir uygulamalar durumundadır. Böylece turizmde organik beslenme, açık alan rekreasyonları, *slowfood* hareketi, kırsal kalkınma, tarım ve coğrafi işaretli ürünler başlıklarında ve sürdürülebilirlik konusundaki tüm bu önemli vurguların bileşkesi olarak eko ve agro turizm kritik bir önem kazanmıştır.

Hem tarım hem de turizm şehri olan Edirne'de bu iki başlık arasında entegrasyon bir turizm ürünü olabilecek biçimde kurulmamış görünmektedir. İlin turizm talebi baskın biçimde merkez ilçede ve kentsel unsurlarla bütünleşmiş görünüm sergilemektedir. Diğer taraftan Edirne'de eko ve agro turizmin gelişmesi ile ziyaretçilerin yerel tarımsal ve gastronomi ürünleri ile buluşması sağlanarak yerel ürünlerin görünürlüğü artırılabilir, kırsal alanlarda turizmin gelişmesi sağlanabilir, turizm sektörünün yerel tedarikçi ile çalışmasını teşvik edecek mekanizmalar geliştirilebilir, turizmde yerel ve mevsimlik ürünlerin tanıtılması ve sunulması sağlanabilir, nüfusu azalma eğilimi gösteren Edirne kırsalında iç göçün şiddeti azaltılabilir, Edirne kırsalında yaşam kalitesi artabilir ve Edirne turizmde talebin bölgesel yığılmasının etkisi azaltılabilir.

Bu kapsamda Enez ve Keşan ilçeleri Edirne için öne çıkmaktadır. Her iki ilçenin hem gelişmiş tarım ve hayvancılık faaliyetine sahip olmaları, hem Saros Körfezi Özel Çevre Koruma Bölgesi dâhilindeki kıyı şeridinde olmaları ve hem de Gala Gölü Milli Parkı gibi doğal çekiciliklere sahip olarak zengin doğal varlık envantere sahip oluşları her iki ilçeyi öne çıkarmaktadır. Böylece Edirne için Enez ve Keşan eko ve agro turizmde ürün çeşitlendirme ve zenginleştirme potansiyeli yüksek olarak, il turizminin bölgesel dağılımında etkin rol alabileceklerdir. Bölgedeki çiftlikler ve tıbbi ve aromatik bitki yetiştirme alanları bu kapsamda turizmle bütünleşmelidir. Yine bu sayede bir alt destinasyon olarak konumlanacak "Saros Körfezi Kıyı ve Kırsal Bölgesi", aynı zamanda ornitoloji, kamp-karavan, trekking, dalış, dağ bisikleti ve glamping için hedef geliştirme bölgesi olarak konumlanmalıdır.

Saros Körfezi sahil eridinin hem turizm alt yapısının geli tirilmesi ve iyile tirilmesi, hem de körfezde ba latılan zeytin, badem ve lavanta üretim alanlarında zirai faaliyetler için ula ımın daha rahat ve güvenli sağlanması amacıyla; Enez Gaziömerbey-Sultaniçe-Vakıf-Yaylaköy-Danı ment-Erikli-Mecidiye-Gökçetepe-Sazlıdere-Kocaçe me güzergâhından Edirne-Çanakkale otoyoluna bağlanacak kesintisiz bir turizm sahil yolu olacak "Saros Mavi Ye il Turizm Yol Projesi" ula ımda tarım ve turizm entegrasyonunda önemli bir atılım olabilecektir.

Sayılan bu turizm türleri için bölgede cazip rotalar geliştirilmeli, motorlu araçlar yanında bisiklet, motorsuz araçlar ve yürüyerek de kat edilebilen rotalar işaretlenmeli ve bunlar dijital ortamda erişilebilir olmalıdır. Bu destinasyonda geliştirilecek rotalar, aynı zamanda ilçelerin Ainos Antik Kenti gibi tarihî ve kültürel miras unsurları, İbrice Dalış Merkezi ve gastronomi varlıkları ile bütünleştirilerek zenginleştirilmelidir. Bu sayede bölge, sayıca artırılması gereken bungalov gibi doğa dostu konaklama ve diğer turizm tesis ve ürünleri ile ilin sürdürülebilir turizmde örnek alt destinasyon olarak inşa edilmelidir. Bu anlamda yol erişimi geliştirilmeli ve atık yönetimi bölgede ciddi biçimde planlanmalıdır.

13. Payitaht Edirne: Osmanlı Başkenti Markasını Konumlama

Edirne 92 yıl Osmanlı Devleti'ne başkentlik yapmıştır. Bu sayede Edirne, İstanbul ve Bursa ile birlikte kimisi Selimiye Camii gibi UNESCO Dünya Miras Listesinde yer alan, Türkiye'nin en fazla Osmanlı dönemi somut miras eserlerine ev sahipliği yapmaktadır. Edirne'yi ulusal ve uluslararası anlamda özel yapan bu büyük miras kapsamında, çok sayıda benzersiz camiler, arastalar, bedestenler, köprüler, saraylar, türbeler, kervansaraylar, şifahaneler, hanlar ve kaleler gibi sivil ve askeri mimari örnekleri bulunmaktadır. Her biri başlı başına bir çekim unsuru olan ve kimisi günümüzde müze olarak da hizmet veren bu somut kültürel miras, aynı zamanda yine bu dönemin yoğun biçimde yansıma bulduğu ve günümüzde de yaşayan somut olmayan kültürel miras değerleri ile zenginleşerek daha da cazip hale gelmektedir. Böylece Edirne, zengin Osmanlı mirasını doğru bir konumlamayla marka haline getirmeli ve bu sayede ilin ilgili somut ve somut olmayan kültürel mirasını ziyaretçilere etkili biçimde sunabilmelidir.

Bu noktada da söz konusu ürün bileşenleri cazip tematik alt rotalar kapsamında ele alınmalıdır ve rotalar üzerindeki gastronomi ve hediyelik eşyaların sunumu da bu temaya göre geliştirilmelidir. Bu noktada rotalar üzerinde Osmanlı saray mutfağı örnekleri sunan restoranların yer tespiti, fiziki düzenlemeleri, sürdürülebilir turizm kriterlerine uyumları ve menü geliştirme çalışmalarına hız verilmeli ve tur içindeki rekreasyon ve eğlence hizmetlerinde de tematik bağlam olmasına dikkat edilmelidir.

Bu kapsamda Trakya Kalkınma Ajansı tarafından geliştirilen Mimar Sinan Rotası örnek bir girişim olarak değerlendirilmektedir. Başlangıçta Selimiye Camii olup, İstanbul ve Trakya'yı kapsayan rotanın Balkanlardaki rotalarla birleştirilip en az üç Avrupa ülkesini kapsama şartını sağlayacak şekilde Avrupa Kültür Rotası kapsamına alınarak tescil edilmesi için girişimler başlatılmalıdır. Bu sayede Edirne, erişmek istediği hedef pazarlarla olan iletişimini güçlendirebilecek ve ilin bu tema dışındaki diğer turizm ürünlerinin gecelemleri turistlerle buluşmasını da sağlayabilecektir.

Diğer taraftan Osmanlı eserleri temasındaki geliştirilecek il içi rotalardan başka, aynı temada Bursa ve İstanbul bağlantılı bir tur markası geliştirmek, Edirne için yurt içi hedef pazarlar kapsamında olan her iki ille olan teması da güçlendirebilecektir.

14. Bisiklet Turizmini Güçlendirme ve Geliştirme

Özellikle çevre duyarlılığı ve maliyet etkinliği nedeniyle bisiklet kullanımı giderek yaygınlaşmakta ve buna bağlı olarak bisiklet turizmi de son yıllarda yaygınlaşan bir turizm türü hâline gelmektedir. Dünyada özellikle Covid-19 küresel salgını ile yayılması hızlanan doğaya dayalı turizm anlayışı ile beraber Türkiye'de de seyahat acenteleri doğal çekiciliği olan bölgelere ve kırsal alanlara bisiklet turları hazırlamaya başlamıştır. Bisiklet turizmi hem yerel toplum hem de katılan kişiler için ekonomik, çevresel ve sosyal çıktılar sağlayan ve hızla büyüyen bir niş turizm olmaya başlamıştır.

Bisiklet turizmi AB ülkelerinde 44 milyar Euro'luk bir pazara ve 650.000 kişilik istihdam kapasitesine sahiptir. Sadece İtalya'da 22.000 kişi bisiklet turizmi pazarında çalışmaktadır. İspanya'nın Mallorca adasında yılda yaklaşık 160.000 bisikletli ağırlanmakta ve 150 milyon Euro hacim ortaya konmaktadır. Bisikletli turist, her şey dahil paketlerle tatil yapanlara kıyasla %40 daha fazla para harcamaktadır.

Bisiklet turizmi insanlar için sağlıklı yaşam alternatiflerini desteklemekte, müzelerin ve arkeolojik alanların ziyaret edilmesini artırmakta, az bilinen orman yollarının, doğal yaşam parklarının, antik kentlerin ve ara sokakların tanınmasını sağlamakta, trafik yoğunluğunu azaltmakta, çevresel zararı aza indirmekte ve işletmeleri kalkındırmaktadır.

Bisiklet turizmine katılanların yarısından fazlası tur bisikleti ile mevcut bisiklet rotalarını takip eden bireyler, çocuklu aileler veya arkadaş grubu ile gezenlerden meydana gelmektedir. Böylesine önemli bir turizminin gerçekleştirilmesi için Edirne, özellikle topoğrafya ve rota üzerine eklenecek cazibe değerleri anlamında önemli üstünlüğe sahiptir. Diğer taraftan ulusal tanıtımın yapıldığı gocyclingturkiye.com sayfasında hâlihazırda dağ, yol ve elektronik bisiklet rotaları kapsamında Edirne yer almamaktadır.

Bisikletli turist uzun ya da kısa turlarda rota üzerinde bisikleti ile konaklayabileceği bisiklet dostu oteller ve yeme-içme tesisleri aramaktadır. Bu bağlamda Edirne otelleri kolayca sağlanabilen şartları yerine getirmeli ve Edirne “bisiklet dostu otel” sayısını artırmalıdır. İl çapında bisikletliler için uygun haritalama ve işaretleme yapılarak rotalar çeşitlendirilmeli ve bu rotalar zorluk derecelerine göre sınıflandırılmalı ve ayrıca bu rotalar bölgesel GPS haritalarına işlenmeli ve mobil uygulamalarla desteklenmelidir.

Diğer taraftan kent merkezinde yerel halkın bisiklet kullanımı yaygınlaştırılmalı, bu amaçla bisiklet yolları geliştirilmeli ve ziyaretçiler için de kiralama yönetimi ile bu imkân sunulmalıdır. Bu kapsamda kent içi toplu taşıma araçlarında ve meydanlarda bisiklet taşıma ve park etme altyapısı geliştirilmelidir.

Bisiklet rotaları kapsamında Lalapaşa dolmenleri, Hıdırlık Tabyaları ve çok kültürlü mahalleler gibi unsurlar rotalar kapsamında ele alınmalı, kentin alt destinasyonu olarak konumlanacak ve Keşan ve Enez’i kapsayan Saros Körfezi Kıyı ve Kırsal Bölgesi alt destinasyonunun tamamı bisikletle erişilebilir olacak şekilde altyapı düzenlemesi yapılmalıdır.

15. Hediyeelik Eşya Envanterini Geliştirme

Destinasyondaki nitelikli mevcut hediyeelik eşyalar, somut ve somut olmayan nitelikteki yerel kültür kaynaklı özgün ürünler, üst gelir grubuna yönelik kuyumculuk, mücevher veya yine ipek dokumalar ve halılar gibi geleneksel el sanatları ürünleri ve uluslararası zincir markaların ürünlerdir. Edirne çok önemli somut olmayan kültürel miras (SOKÜM) varlıklarına sahiptir. Bu varlık özellikle kent markalamasında rol alacak temalar ve yerellik unsurları dikkate alınarak çeşitlendirilmeli ve nitelikleştirilmelidir.

Bunlardan bazıları coğrafi işaretli olan geleneksel çini sanatı işleri, Kırkpınar Yağlı Güreşleri’ne ait kispet gibi aksesuarlar, ebru gibi Türk kâğıt süsleme sanatı eserleri, Edirnekari sanatı işleri, Kat’ı sanatı, talkacılık, Edirne folklorik bebekleri, aynalı süpürge, kırkyama, misk sabunu öncelikle üzerinde geliştirme yapılacak başlıklar olarak ele alınmalıdır. Söz konusu ürünler üzerinde farklılaştırma yaparak farklı gelir grupları için özgün hediyeelik eşya olarak tasarımlar geliştirilmelidir.

İlin kendi üretimi olan ve köklü kültürel geçmişi olan bu zanaat ürünlerinin nitelikli hediyeelik eşyalara dönüştürülmesi işi, kapsamlı bir projeyi gerektirmektedir. Bu çalışma, Edirne İl Tanıtım ve Geliştirme Kurulu liderliğinde, üniversitenin, ulusal ve uluslararası tasarım uzmanlarının ve yerel zanaatkar paydaşların katılımıyla gerçekleştirilmelidir. Bu sayede sadece turizm sektörü nitelikli ve özgün hediyeelik eşyalara kavuşmayacak, aynı zamanda kırsaldaki özellikle kadın iş gücünün iş yaşamına kazandırılması mümkün olabilecek ve geleneksel üretim yöntem ve süreçlerinin sürdürülebilirliği de sağlanmış olacaktır.

Geliştirilen hediyeelik eşyaların satışı için, hem ziyaretçilerin yoğun olduğu merkez ve noktalarda kurulacak “Edirne Dükkân-Edirne Shop” mağazaları açılmalı, ürünler ayrıca internet üzerinden de satışa sunulacak web sayfalarında sergilenmelidir.

Günümüz turizmde ziyaretçi tatminini yükseltmede, destinasyona tekrar ziyareti sağlamada ve geceleme ve harcama miktarını artırarak gelir etkisi yaratmada deneyimsel turizm öne çıkmış durumdadır. Deneyimsel turizm özellikle kültür turizmi ve bu kapsamda da SOKÜM başlığında çokça uygulanmaktadır. Yukarıda hediyeelik eşya olma potansiyeli yüksek olarak sıralanan kentin SOKÜM unsurlarının üretim sürecinde ziyaretçilerin rol alması, deneyim turizmi kapsamında ele alınmaya çok elverişlidir. Bu sayede ziyaretçiler, beğendikleri ve satın alma niyeti gösterdikleri özellikle SOKÜM kaynaklı hediyeelik eşyaların üretim sürecine bilfiil katılma imkânı bulmalı ve belki de kendi üretimlerini satın almalıdırlar. Bu ürünlerin tasarım ve üretiminde rol almak, söz konusu ürünlerin üretim sürecine yönelik farklı süreli kurs programlarına katılmayı gerektirmekte ve destinasyonda geçen zamanın kalitesini öğrenme ve üretme yoluyla artırmaktadır.

16. Kültür ve İnanç Turizmine Odaklanma

Çok kültürlü Edirne, tarihin hemen her devrinde yerleşime konu olmuş ve farklı kültürlerin barış içinde yaşayıp geldiği bir şehir olmuştur. Lalapaşa Dolmenleri gibi Edirne için farklılık yaratacak tarihöncesi kaynaklardan başka, kent tarihi devirlerdeki Ainos Antik kenti gibi, Helenistik, Roma, Bizans ve Osmanlı dönemlerinin eşsiz kültür miras eserleri, bu zengin kültürel geçmişin kanıtları durumundadır. Özellikle 92 yıl Osmanlı payitahtı olması nedeniyle kentteki Osmanlı Türk somut miras eserlerine yönelik envanter çok zengindir ve kentin bu anlamda bir marka konumlaması yapması gerektiği, *Edirne Turizm Tanıtım ve Geliştirme Yol Haritası* 'nda ayrı başlık olarak ele alınmıştır.

Diğer taraftan farklı kültürlerin etkileşimleri ile şekillenerek günümüze kadar gelmiş olan bu somut kültür miras zenginliği, aynı ölçüde SOKÜM varlıkları için de geçerlidir. Geleneksel çini sanatı, Kırkpınar Yağlı Güreş Festivali, Bahar Bayramı Hıdırellez, Türk kahvesi ve geleneği, Ebru: Türk Kâğıt Süsleme Sanatı olarak sıralanabilir. Bunlardan başka ulusal SOKÜM Envanter Listesi'nde yer alan ve kimisi coğrafi işaret almış olarak Ebru sanatı, Edirne çinisi, Edirnekari sanatı, kat'ı sanatı, talkacılık, kispetçilik, Edirne folklorik bebekleri, aynalı süpürge, kırkyama, sünnet yatağı süsleme, yağmur duası, çocuk gecesi kutlamaları, Geleneksel Atbaba Şenlikleri, cambazhane/körmük geleneği ve misk sabunu başlıkları da Edirne iline kayıtlı olarak yer almaktadır.

Sayılan tüm bu unsurların etkili turizm ürünlerine dönüşmesi gerekmektedir. Bunun için kültürel amaçlı festivaller, zenginleştirilmiş kültür rotaları, müzeler, yaratıcı tasarımlı öğren yerleri önemli aracılık görevi üstlenmektedir. Diğer taraftan deneyimsel turizme imkân verecek şekilde tasarlanan kültürel varlıklara dayalı ürünler, kimi zaman amaçlı kültür turistleri için tek başına seyahat motivasyonu olabilirken, çoğu da farklı motivasyonlarla destinasyonu ziyaret eden tesadüfi kültür turistleri için ürün zenginleştirme misyonunu üstlenmektedir. Her iki durumda da kültürel varlıklara dayalı ürünler, destinasyondan elde edilen ziyaretçi memnuniyetini olumlu etkileme, harcama kapasitesini artırma, talebi farklı sezonlara yayma gibi birçok başlıkta önemli roller üstlenmektedir.

Günümüz kültür turizmde çok önemli sembol eserler dışında, genel olarak kültür varlığına dayalı eserler bir rota oluşturma aracılığıyla toplu olarak ziyaretçiye sunulmaktadır. Bu noktada Edirne kültür rotaları ve bu rotalar kapsamında da tematik alt kültür rotaları hazırlamalı, bu sayede il, kültür envanterinin önemli kısmını ziyaretçilere sunabilmelidir. Bu kapsamda planlanan ve 4 km uzunluğunda ve 34 noktaya sahip Edirne (Yeni Saray) Kültür Rotası güzel bir örnektir.

Hâlihazırda kentte somut mirasın sergilendiği önemli miktarda müze ve buna yönelik de önemli sayıda müze ziyaretçisi vardır. Diğer taraftan söz konusu miras eserleri arasında gerek hâlihazırda Sultan II. Beyazıt Külliyesi örneğinde olduğu gibi müze olarak kullanılan somut kültür miras eserleri, gerekse ziyarete konu olan öğren yerleri ve diğer somut miras eserleri, ziyaretçilerin deneyimini zenginleştirecek ve temel ihtiyaçlarını karşılayabilecek dinlenme ve basit yeme-içme ünitelerinden yoksundur. Bu

anlamda ilgili noktalarda basit gastronomi örneklerinin sunulduğu küçük kapasiteli “Müze Kafe” veya otomatik yiyecek içecek makineleri aracılığıyla bu boşluk doldurulmalıdır. Bu noktada Edirne'nin yüksek SOKÜM varlığının görülüp deneyimlenebileceği bir SOKÜM müzesi kurulması da yerinde olacaktır.

Kentin farklı kültürlerin oluşturduğu kültürel miras varlığı zenginliği, farklı kültürlerle ait inanç değerleri ile daha da zenginleşmekte ve bu durum kentin turizmde çeşitlendirmeye imkân vermektir. Kent inanç çeşitliliğini yansıtan kıymetli eserlere sahiptir. Kentte, Selimiye ve Üç Şerefeli Camii gibi İslam inancının mimari estetik harikası somut miras eserlerini görmek mümkündür. İslam inancı yanında kentte, Yahudiliğe ait ve günümüzde ayinlere açık olan ve Avrupa kapsamında sayılı ölçekte olduğu kabul edilen Büyük Sinagog ve yine dünya üzerinde önemli sayıda inananı olan Bahailik inancına ait Bahai evi inanç turizmi potansiyelini güçlendirmektedir.

Kentin kadim geçmişini yansıtan tüm somut ve somut olmayan miras değerleri ve modern kültüre ait temsil, performans ve sanat etkinlikleri ile Edirne, kültür ve bunun bir parçası olan inanç turizmde odaklanmalıdır.

17. Kent Peyzajını Düzenleme ve Rekreatif Alanları Artırma

Özellikle alışveriş odaklı ve transit amaçlı olarak yoğun biçimde sınır geçişlerine konu olan Edirne'nin önemli bir hedefi, daha önce yukarıdaki maddeler kapsamında değinildiği gibi, bu ziyaretçileri kent merkezine yönlendirmektir.

Diğer taraftan farklı amaçlarla ve hemen hepsi yorucu ve uzun bir kara yolu yolculuğu ile gelen çoğu günübirlikçi niteliğindeki ziyaretçilerin Edirne'de kaliteli zaman geçirme ihtiyaçları bulunmaktadır. Bu noktada kent peyzajı ve rekreatif mola noktaları geçirilen zamanın kalitesini yükseltmelidir. Diğer yandan söz konusu rekreatif mola noktaları, tasarımları ile kent peyzajına destek olurken, aynı zamanda dinlenerek eğlenebilme imkânlarıyla donanmalıdır. Bu türdeki ortamları yaratmak Edirne kent yönetimi için öncelikli bir başlık olmalıdır.

Hâlihazırda Edirne'deki “3 Nehir 1 Şehir” projesi ile bu kapsamdaki nehir kıyısı alanları kapsamlı bir düzenlemeye konu olacaktır. Bu kapsamda Edirne'nin çeşitli rekreasyon etkinliklerine fırsat veren ve ziyaretçilerin kaliteli zaman geçirebildiği ve aynı zamanda kent peyzajına da en büyük katkıyı yapabilecek bir alan inşası ile Türkiye'nin en büyük rekreasyon alanını oluşturma fırsatı bulunmaktadır. Bu sayede kent merkezindeki nehirler üzerinde kano, bisiklet, su bisikleti gibi rekreatif sporların yapılmasına imkân tanınacak, aynı zamanda *selfie* noktaları hâline gelecek köprülerdeki gezintiler popüler hâle gelecek, yiyecek içecek işletmeleri ile alan zenginleştirilecek, açık hava konserleri alanı inşa edilerek bu alanda konserler ve performanslar sergilenecek, bisiklet ve yürüyüş alanları ve seyir terasları inşa edilecek ve el sanatları atölyeleri ile ziyaretçilerin deneyimleri ve alışveriş motivasyonları artırılacaktır.

Böylece kentin peyzajına çok önemli katkıda bulunulurken, aynı zamanda yerel halkın yaşam ve sosyal hayat kalitesi de çeşitlenip artırılacaktır. Söz konusu alanın ilin yetersiz olan gece hayatına da olumlu katkısı olabilecektir. Bu noktada kentte hem trafik hem de peyzaj değerini anlamında sorun olan at arabaları da ilgili proje kapsamında ele alınarak turizmde bir artı değere dönüştürülebilecektir.

18. Tanıtım ve Geliştirmede Etkili Turizm Yönetimi Oluşturma

Edirne, diğer tüm başarılı destinasyonlarda örneği görüldüğü gibi, destinasyonun turizm yönetim ve pazarlamasında paydaş katılımlı bir karar alma mekanizması ile başarıya ulaşabilecektir. Bu kapsamda T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın stratejik kararlarına uygun ve TGA'nın politika hedeflerinden biri olan İl Tanıtım ve Geliştirme Kurulları kurulmuştur. Böylece Edirne için *Edirne Turizm Tanıtım ve Geliştirme Yol Haritası* 'nda ortaya konan geliştirme önceliklerine uygun adımların koordinasyonu için,

Edirne İl Tanıtım ve Geliştirme Kurulunun etkili ve paydaş katılımcı esasa göre çalışması önem arz etmektedir.

19. Edirne Destinasyon Markası Geliştirme

Edirne Turizm Tanıtım ve Geliştirme Yol Haritası 'nda yukarıda ortaya konan tanıtım ve geliştirme hamlelerinin sonuçları bir anlamda kentin toplam turizm markasını oluşturmaya katkı veren bileşenler durumundadır. Söz konusu başlıklarda sağlanacak başarılı sonuçlar ile il turizm marka değerinin yaratılması mümkün olabilecektir. Bu kapsamda Edirne, dünya çapında sürdürülebilir ve nitelikli turizm ürünleri ile tanınan bir marka destinasyon haline gelme hedefini benimsemelidir.

Edirne'nin, dünya çapında sürdürülebilir ve nitelikli turizm ürünleri ile tanınan bir marka destinasyon haline gelme hedefi için ilk koşul, özellikle Covid-19 küresel salgını sonrası yeni bir görünüme kavuşan ve farklı ve yeni eğilimleri dikkate alan bir il turizm stratejik planının ortaya konmasıdır. Edirne 2022 yılında ortaya koyduğu kapsamlı Turizm Master Planı ile bunu ortaya koyabilen nadir illerden birisidir. Bu master plan ile uyumlu olarak hazırlanan *Edirne Turizm Tanıtım ve Geliştirme Yol Haritası* ise, hazırlanmış olan il planını destekleyen başlıca kaynak durumundadır.

Bu yol haritasında yer verilmeyen kent algısının belirlenmesi, il turizminin değer zincirindeki eksiklerin tespit edilmesi ve ideal değer zincirine ulaşmak amacıyla hayata geçirme adımlarının ortaya konması, görsel ve işitsel logo tasarımları, öncelikli restorasyon hamleleri, tanıtıma yönelik *influencer* ziyaretlerinin tespiti gibi farklı eylem adımlarının belirlenmesi gibi başlıklar ise, ortaya konmuş olan İl Turizm Master Planı ve buna göre ortaya konmuş Eylem Planları kapsamında oluşturulabilecektir.

İsmet İnönü Bulvarı No: 32
06100 Emek, Ankara

Esentepe Mahallesi Büyükdere Cad.
No: 127 Astoria AVM B Blok Kat: 4
34394 Şişli, İstanbul